

ISSN: 1904-6677

LOKALARKIVERNE I HØRNING OG VENG

Ejendommen Låsbyvej 78, hvor Venge Sogns Spare- og Laanekasse havde til huse fra 1946 til lukningen i 1972. Tegnet af Hans Martin Petersen. I dag privat bolig.

ÅRSSKRIFT 2023

35 årgang

Tidligere numre af årsskrifterne

MUSEUM
SKANDERBORG

Find Lokalariverne i Veng og Hørning her:

Veng: <https://www.museumskanderborg.dk/veng-lokalarkiv>

Hørning: <https://www.museumskanderborg.dk/Horning-lokalarkiv>

Veng Lokalarkiv på Facebook:

8362 Hørning Lokalarkiv på Facebook

Indhold

Forsiden: Venge Spare- og Laanekasse, tegning af Hans Martin Petersen, som huset så ud i 1946. Jørgen Schytter har fotograferet huset i 2022, som er ombygget til privat bolig.

Årets gang i Hørning -	2
50-års jubilæer i 2023.....	3
Rådhusloftet 2023.....	4
Årets gang i Veng.....	5
Hårby havde sin folketingsmand, Mesing havde en minister.	8
Springvand i Hørning	11
Præstegårdens have	11
Plejehjemmet Præstehaven.....	13
Runestenen	13
Pengeinstitutter i Hørning, Veng og Jeksen	15
Bankrøvier	25
Elev i 60ernes bankverden	26
Uddannelse!! Can.dit og can.dat	29
Slesvigske børn på sommerferie i Danmark.....	32
Der var også slesvigske børn på ferie i Hårby.....	34
Ansgar Andersen, Mjesing Musæum,	35
Øgenavne.....	36
Stabel-Jens boede på Stabelvej i Hårby	36
Skriv dine erindringer.....	38
Morgenvagt	38
Kan du tænke dig at blive redaktør af Årsskrifterne?	40
Medlemmer af Støtteforeningen.....	40
Facebook	41
Støtteforeningen og arkiverne - kontakt.....	42

Vil du være medlem af Støtteforeningen, eller har du materiale, som du er i tvivl om kan have interesse for arkiverne, så kontakt en af bestyrelsen. Som medlem af Støtteforeningen har du gratis adgang til alle museer og arkiver under Museum Skanderborg.

Årligt kontingent kr. 125- indbetales på konto 1551 - 0006 750 281.

Trykt hos Hee Offset. Hvor fotograf ikke er angivet, er foto arkivernes ejendom eller arkiverne har selv været ude at fotografere.

Årets gang i Hørning -

Af Kjeld Nielsen, Hørning

Sidste år – 2022 – var noget særligt, idet arkiverne i Veng og Hørning havde 50 års jubilæum. Rubrikken med Årets gang var der slet ikke. I stedet fokuserede vi på de 50 år, som var gået. Nu tager vi så hul på en ny 50 års periode.

Vi brugte 'Arkivernes Dag' i 2022 til at fejre jubilæet, og på Rådhusloftet i Hørning havde vi næsten 100 gæster i løbet af eftermiddagen. Det er en ny situation for os, at vi har plads til så mange gæster, fordi vi har mulighed for at låne 'Salen' på Rådhusloftet. Det er dejligt, når der kommer mange gæster til vores arrangementer, så tak for det.

Men – men – men.

Der skal også være noget personale til at lave disse arrangementer og til at lave det daglige arbejde i arkivet. Inden for det sidste års tid er to af de syv arkivfrivillige i Hørning afgået ved døden. Det var Stig Johnsson i august 2022 og Bente Thomsen i juni 2023, og de har begge været med i 12-14 år. Vi fem, som er tilbage, er i den høje ende af aldersskalaen.

Skulle der sidde nogen et sted og tænke: "Det kunne jeg måske godt tænke mig at hjælpe med", så besøg arkivet en torsdag formiddag for at se og høre, hvad det går ud på. Man skal have mod på at bruge en computer, og lidt lokalkendskab er også godt, men ellers er der ikke særlige krav.

Flytningen. Vi er nu ved at finde os selv igen efter flytningen for to år siden, og på Rådhusloftet er man også ved at finde ud af, hvad stedet kan bruges til. Arkivet deltager i dette arbejde, bl.a. ved at udstille nogle af vores billeder på gangarealerne. Vi kunne sikkert gøre meget mere for at udstille de ting, vi har, og det er også her, vi kunne bruge flere hænder og hoveder med gode ideer.

Jubilæer i 2023. På næste side har vi en oversigt over bygninger, som kan fejre 50 års jubilæum i 2023. Vi har hørt, at 'Jul i Hørning' vil bringe en artikel om hallen, så den kan vi henvise til.

TAK. Til slut skal lyde en tak for et godt og inspirerende samarbejde med vores nye 'naboer' på Rådhusloftet. Vi håber, det kan fortsætte til glæde for hele byen. Også tak til Skanderborg Historiske Arkiv og Museum Skanderborg for den støtte, vi får herfra. Sidst, men ikke mindst, en tak til Støtteforeningens medlemmer. Jeres bidrag betyder, at vi har økonomi til at gøre os mere synlige på Rådhusloftet og i byen i det hele taget.

50-års jubilæer i 2023

Når man kigger tilbage på aktiviteterne i 1973, kan man se, at der skete en del markante ting for 50 år siden.

Vi begynder med, at Sygekassen blev nedlagt pr. 1. marts 1973.

Det var også i 1973, at der blev rejst fredningspåstand vedrørende Jeksen-dalen. Fredningen blev dog først endelig efter kendelse af Overfredningsnævnet i 1979.

Den 23. august 1973 var der indvielse af en ny bro over jernbanen ved Hørning Station. Broen skulle erstatte den gamle bro fra 1920, som nu havde holdt i 53 år.

I oktober 1973 tog man en ny gymnastik- og svømmesal i brug på Hørning skole, der året efter kom til at hedde Bakkeskolen. Svømmesalen måtte tages ud af brug igen i nogle måneder, fordi der kom oliekrise med bilfrie søndage og den slags. Så kunne man ikke bruge olie til at opvarme vandet i svømmesalen.

Der var stor fest i Hørning-Hallen den 1. december, hvor hallen blev indviet. Den havde været undervejs i mange år med indsamlinger og planlægning. Nu stod den der, klar til at tages i brug.

I december 1973 købte Menighedsrådet Ryttergården med henblik på nedrivning og brug af arealet til udvidelse af kirkegården. Det skulle vise sig at få stor betydning for, hvordan kirkegården og Hørnings bymidte ser ud i dag.

Rådhusloftet 2023

Af Bodil Sørensen, Hørning

Hørning Projektforum har været tovholder på arbejdet med byforskønnelse i området mellem Vester Allé og Vestervej. I biblioteksbygningen har det blandt andet resulteret i, at det nedlagte Hørning Rådhus' lokaler på 1.sal er omdannet til adskillige møderum og en samlings-sal med plads til 150 personer.

I Salen er der en del teknisk udstyr: AV-anlæg og stort lærred, borde, stole og et klaver. Der er køkkenfaciliteter med service til 100 personer.

Der er en del brugere af både Salen og af mødelokalerne i forskellige størrelser.

Udstilling nov. 2022. "Vis hvad du samler på". Flaske 11,5 cm, skib 2,5x5 cm.

Salen kan lånes af foreninger, interessegrupper og institutioner (Hørning Bibliotek kan kontaktes for reservation af lejemål). Der er adskillige brugere, som kommer regelmæssigt på Rådhusloftet: Daglejemødre med børnene, spiseklub, forskellige hobby-grupper og personer, som låner et lokale til arbejdsro for en dag. Der er teater for børn, foredrag, udstillinger, bankospil, juleklip, bestyrelsesmøder og lignende.

Hørning Lokalarliv har arkivalier og arbejdsstationer på begge sider af gangen, foruden malerier og genstande i kælderen. Politiet har ligeledes et kontor på 1. sal med en ugentlig åbningstid på nogle timer.

Årets gang i Veng

Af Peter Mortensen, Nørre Vissing

Året 2022-2023 vendte vi helt tilbage til et normalt års forløb uden corona. 2022 var arkivets 50 års jubilæumsår, som kulminerede med udgivelsen af et jubilæumsskrift, der udkom på arkivernes dag i november. Vi fornemmer, jubilæumsskriftet blev taget vel imod af jer medlemmer af støtteforeningen. 2023 begyndte med en trist meddelelse: mangeårig frivillig i Veng Lokalarkiv Per Lyngbak døde. Vi vil savne hans gode humør, den gode kollega med den fantastiske viden, han havde om vores egn.

Byvandring: I september 2022 havde søsterlogen fra Nørre Vissing bedt om en byvandring. Det blev en god eftermiddag med godt vejr, og flere ny tilflyttere lærte en del om deres nye hjemms lokalhistorie. Peter Mortensen fra arkivet fortalte. Juni 2023 var det Hårbys tur til en byvandring. Denne gang var det Hårby Beboerforening, som var arrangør med Erna Bachmann fra arkivet som historie fortæller. En meget velbesøgt byvandring.

Kulturaften: Vi deltog også i Kulturaften 2022. Årets tema var bevægelse. Det brugte vi til at vise noget om folkedans. Viste plancher med billeder fra dengang, der blev danset folkedans i Borgernes Hus. Karen Kampp stillede med sin og sin mand Per Th. Nielsens folkedanserdragter til udstilling sammen med folkedanserforeningens fane. Folkedanserne fra Skanderborg var inviteret til at komme og vise os nogle af deres danse. Opvisningen sluttede med, at alle tilskuere blev budt op til dans. I alt en vellykket dag med mange gæster i Borgernes Hus, hvor der også var sang fra skolens elever, spejderne viste lidt om spejderlivet, kagebage-konkurrence, fælles-sang med præsten og meget mere.

Arkivernes dag i november 2022 stod i jubilæets tegn, hvor arkivlederen holdt en lille tale om arkivets historie fra den spæde start og til i dag. Der blev serveret kaffe og kage og set på de mange billeder og arkivalier, som er blevet samlet i de 50 år.

Fortælle Caféerne fortsatte også i 2022/2023 og igen med stor succes. Fuldt hus i Veng Sognehus hver gang, dejligt med den store opbakning om vores arrangementer. **I oktober 2022** fortalte Jørgen Førgaard om sin barndom i Thy, hvordan han havnede i Nørre Vissing, om sit professionelle virke og om sin tid i Hørning Byråd. **I januar 2023** var det børnene af den sidste bager Mørk Andersen i Nørre Vissing, der kom og fortalte om deres tid i landsbyen. Der kom mange sjove anekdoter frem fra alle fire. **I februar** var det så Hans Lück, der fortalte om Søballe sø, om fortiden, nutiden og fremtiden med den nu snart gendannede sø. **I Marts** havde vi besøg af Jens Lind, Veng/Søballe, som fortalte levende om sin barndom og ungdom. Vi forventer at fortsætte med Fortælle Caféerne. Vi har allerede nu planlagt

flere. Skulle I have ønske om et emne, som I vil høre mere om, hører vi gerne fra jer.

Årets udflugt for de frivillige i Hørning og Veng Lokal Arkiver stod Veng Lokalarkiv i år for planlægningen af. Turen gik til Kalø gods, specielt Karlsladen, senere til Jernbane Museet i Ryomgård, hvor der blev set på gammelt jernbanemateriel og mange andre ting med tilknytning til jernbanedrift.

Sogneråds protokoller: For nogle år siden scannede vi vores sogneråds protokoller på Rigsarkivet i Viborg. Vi er nu så småt gået i gang med at oversætte dem fra håndskrift til maskinskrift, så de også kan læses af de fremtidige generationer. Det er noget, som tager tid, mon ikke det kommer til at køre godt den kommende vinter?

Facebook: Der kommer mange gode respons på vores opslag på Facebook. Altid dejligt at vide, I ivrigt følger med i vores arbejde. Vi bestræber os på altid at komme med mindst 1 'månedens historie' hver måned. Julekalenderen er hvert år et stort hit, kan vi se af besøgstillene hver dag. Kan love, der kommer også en i december 2023.

Onsdagsholdet: Tak for samarbejdet med de frivillige i arkivet i hele året, altid hyggeligt med vores onsdagsmøder. Vil også takke skolen for at huse 'Specialklassen' (os i Arkivet) og for godt samarbejde. Også tak til vores kollegaer i Hørning Lokalarkiv, Skanderborg Historiske Arkiv og til Museum Skanderborg.

Byvandring og fortællecafeer 2022 - 2023

Foto: Knud Gammelgaard

Søballe Sø / Gammelgård Sø
Den 4. juli 2023 blev pumpehuset ved søen fjernet. Hans Lück fortalte på fortælleaftenen historien om søen, der netop nu genskapes. I årsskriftet for 2024 vil Hans Lück fortælle om søen, der blev tørlagt i 1800-tallet og som igen i 2023 blev genskabt.

Arkivernes Dag november 2022 stod i 50 års jubilæets tegn

Kulturaften

For 7. år i træk var Lokalarkivet i Veng med i Skanderborg Kommunes kulturaften. Der vises fotos fra folkedansernes 30 år, og Karen Kampp havde udlånt egne folkedanserdragter til udstillingen.

Hårby havde sin folketingsmand, Mesing havde en minister.

Af Erna Bachmann, Hårby

Det var **Jens Jørgen Jensen**, søn af husmand og stenhugger Jens Pedersen fra Tulstrup og Ane Johanne f. Nielsen fra Ingerslev.

Ungdom

Fra 1868 til 1875 gik Jens Jørgen Jensen i Virring Skole. Efter konfirmationen arbejdede han som tjenestekarl på forskellige gårde, indtil han i 1881 tog til det forjættede land USA, hvor han bosatte sig i Ohio sammen med en ven fra fædrelandet.

Inden han rejste, var han blevet forlovet med Johanne Rasmussen, der stammede fra Svejstrup Østergaard. Hun blev i Danmark, og i 1886 tog Jens Jørgen Jensen tilbage til Danmark, og de blev gift.

Han må have opbygget en formue i sin tid i Amerika, for han var i stand til at købe en lille gård i Mesing, Gl. Stillingvej 6. Muligvis er han blevet understøttet økonomisk af ægtefællens formuende familie.

Politisk karriere

I 1895 gik han ind i lokalpolitik, idet han blev valgt til sognerådet i Adslev-Mjesing, hvor han blev kasserer og fra 1897 formand. Året efter stillede han op ved folketingsvalget for Venstre-reformpartiet i Bjerre-kredsen, men blev ikke valgt.

Hans tid i Mesing fra 1886 til 1899, hvor ægtefællerne flyttede til Onsted nær Odder, har lagt grundstenen til hans politiske karriere. I 1901 blev han valgt ind i landstinget, og i de følgende år røg han ind og ud af tinget, alt efter hvilken regering, der kom til magten.

Jensen-Onsted, som han blev kaldt, blev i 1909 trafikminister (Minister for offentlige Arbejder) i den ny

radikale regering. Han fik dog kun 97 dage i ministeriet, førend han måtte træde tilbage 2. februar 1910. Årsagen var, at han på et politisk møde ved valgkampen op til valget i 1910 havde fornærmet nogle officerer, idet han havde sagt, at officererne kun havde bakket op om forsvarsforliget i 1909 på grund af de lønforhøjelser, der stillede dem i udsigt.

P. Munch beretter i sine erindringer derom:

“En besværlig Sag havde vi, som stod i Forbindelse med Militærspørgsmaalet. Trafikminister Jensen, Onsted, fremsatte ved et Møde i Randers nogle Udtalelser, der ansaas for fornærmelige for Officererne. Der kom hæftigt Røre blandt disse. General Gørtz tog Sagen op med megen Bitterhed. Jensen-Onsted synes ikke at have haft Blik for, at Udtalelser som ikke ville have interesseret meget, hvis han ikke havde været Minister, nu kunde føles som en Krænkelser. Han gik ikke til Zahle med Sagen, men forhandlede den til at begynde med Forsvarsministeren og Officererne. Han kom derved ind i saa megen Uklarhed, at Zahle og han, efter at Zahle var blevet bekendt med Sagen, blev enige om, at det var bedst, at han traadte tilbage. Det skete i Begyndelsen af Februar. Det gav Anledning til hæftig Polemik i Oppositionspressen, og i vore Kredse følte man sig ret trykket derved.”

På dagsordenen var opførelsen af en Lillebæltsbro, hvilket Jensen-Onsted var modstander af. Han var heller ikke tilhænger af at gøre den fynske hovedbane dobbeltsporet. Til gengæld støttede han en udvidelse af jernbanen fra Roskilde over Holbæk til Kalundborg, og han anbefalede en færgeforbindelse mellem Kalundborg og Juelsminde, hvilket ikke kan overraske, da Juelsminde lå i den valgkreds, der havde valgt ham.

Et eventuelt salg af De Vestindiske Øer til USA var i de år på dagsordenen, og efter at Landstinget i 1902 havde nedstemt et traktatudkast om et salg af øerne, blev der nedsat en kommission, der skulle finde på forslag om afhjælpning af øernes slette økonomi. Danmark og USA havde forhandlet om øernes fremtid siden 1864, og i de mellemliggende år var der ikke blevet foretaget investeringer i den danske koloni.

Jensen-Onsteds engelske sprogkundskaber gjorde ham til selvskreven som Folketingets mand i den kommission, der besøgte øerne i tre måneder i året 1903. Et ubekræftet rygte vil vide, at han skulle have fået tilbud om at

blive guvernør på øerne, men den nye guvernør blev i stedet kommissionens formand.

Hans mærkesager blev husmandssagen, afholdssagen og trafikpolitik. Blandt Jensens hjertesager var også en reform af fattiglovgivningen, som dog først blev til virkelighed i 1933 under socialdemokraten K.K. Steincke. I 1920 røg han atter ud af tinget, og selvom han stillede op ved valgene i 1924, 1926 og 1929, kom han ikke tilbage i landspolitik.

Jensen-Onsteds exit,

karikeret 1910 af Alfred Schmidt i Blæksprutten.

Tekst: "Det morede Jensen-Onsted mere, da han frit kunde køre [dvs. gratis med DSB, red.], end da han pludselig maatte gaa."

Karikaturtegning i Blæksprutten 1910: "Det morede Jensen Onsted mere, da han frit kunde køre, end da han pludselig maatte gaa".

Jens Jørgen Jensen startede sin karriere i Mesing,

så mesingerne kan godt være stolte af deres 'mand på tinge', selvom han kun boede i Mesing i 13 år fra 1886-1899.

Til forskel fra Hårbys Peder Thomsen Nielsen, der fik rejst en mindesten, er der i Mesing ingen synlige beviser på folketingsmanden.

Men han lever videre i Veng Lokalkarkivs gemmer, og det, der har vækket ham til live, er et udklip fra skomager og musæumsejer Ansgar Andersens efterladenskaber.

Jens Jørgen Jensen døde i 1933 og er begravet på Torrild kirkegård.

Springvand i Hørning

Af Erik Brandt, tidligere graver ved Hørning Kirke.

Præstegårdens have

I 1908 købte Hørning menighedsråd tandlæge Kjertinges ejendom Skanderborgvej 4 til præstebolig. Den blev benyttet til præstebolig i mange år, indtil der blev bygget en ny præstebolig på hjørnet af Nørre Alle og Vester Alle i 1969.

Den gamle præstebolig blev revet ned til fordel for et plejehjem – Præstehaven. I byen var der i forvejen Kjærsholm plejehjem / alderdomshjem på Fregerlevvej, som mange var rigtig glade for.

I præstegårdens have var der et springvandsbassin med en svane af bronze. Den skulle med i handlen. Tandlægen ville have 500 kr. ekstra, hvis den skulle med i den nye præstegårdshave, men det ville menighedsrådet ikke give. Kjertinge forærede så svanen til kirken. Der blev lavet et nyt bassin af muremester Peter Iversen, Beringbro i 1908 eller 1909.

I 1966 trængte anlægget til en renovering, og den udførte muremester Sv. Aa. Iversen (søn af ovennævnte Peter Iversen) som en gave til kirken. Springvandet var der til sidst i 1980'erne, da det blev fjernet i forbindelse med omlægning af kirkegården.

Ved højtideligheder i kirken blev springvandet aktiveret.

Vandet kom fra vandværket. Der var ingen genbrug der. Folk beundrede det lille anlæg, der var i forbindelse med flagstangen. Der var gravet strøm ned til et nyt bassin ved flagstangen. Topstenene blev lagt i depot bag ved kapellet. Svanen er på sognegårdens loft. Et lidt sørgeligt endeligt, hvis man ikke gør noget.

Vi ansøgte også om at få Hørningstenen tilbage fra Moesgård Museum. Der var lavet plads til, hvor den skulle stå. Desværre er området til stenen indtaget til andet formål.

Erik Brandt har skrevet indlægget i 2021. Og i mellemtiden er der sket lidt vedrørende både springvandet og runestenen.

Kjeld Nielsen skriver

Som det ses af Erik Brandts artikel, har der været et springvand ved kirken fra omkring 1908 til ca. 1985-90.

Vi har gravet lidt dybere i sagen og fundet frem til, at springvandet har stået to forskellige steder. Det er nogle billeder i arkivet samt en artikel i kirkebladet i 1977 af daværende sognepræst P. C. Nørgård, der fortæller om forløbet, og denne historie vil vi gerne viderebringe i en forkortet udgave.

Den første placering ses af billedet fra 1913, hvor det er placeret foran huset, der blev kaldt 'Kirkely'. Her boede fra 1893 Jens Johan Petersen, kaldet Jens Posten, fordi han var landpost. Jens var gift med Jensine (kaldet

Sine), som var opvokset i huset som datter af den tidligere ringer og graver. Dette job overtog Jens Posten, men han fortsatte også med at være post.

Han var i øvrigt en meget afholdt og agtet mand i sognet.

Foran huset var

der kun en smal stribe have, og længere ude havde kirken en holdeplads for vogne. Det var på denne plads, man opstillede springvandet i 1908 eller 1909.

Til højre for huset, ud mod landevejen, havde Jens Posten en stump jord, hvor han havde et skur til en islænderhest og en gig, som han brugte til at køre landtur med posten. I 1914 fik han ændret sit arbejde, så han kun skulle rundt i byen, og så havde han ikke brug for hest og vogn mere.

Nu ville kirken gerne overtage det jordstykke, hvor Jens havde sit skur, og til gengæld ville Jens gerne have stykket foran sit hus, hvor springvandet var etableret. Der blev foretaget et mageskifte, og da Jens fik det største stykke jord, skulle han bekoste at få skuret fjernet samt at flytte springvandet.

Den nye placering blev på et rundt anlæg til højre for stien op til kirken. Arkivet har i gemmerne et luftfoto fra 1947, hvor springvandet kan anes.

Plejhjemmet Præstehaven

Det var dog ikke det eneste springvand i byen. I 1976, da plejhjemmet Præstehaven blev taget i brug og indviet, var der et anlæg med tre møllesten ude foran. Det var også forsynet med et springvand, som var i

funktion i perioder. Jeg husker ikke, hvornår jeg sidst har set vand på møllestenene.

Nu er anlægget så fjernet for at give plads til byens nye stolthed, nemlig kopien af Hørningstenen.

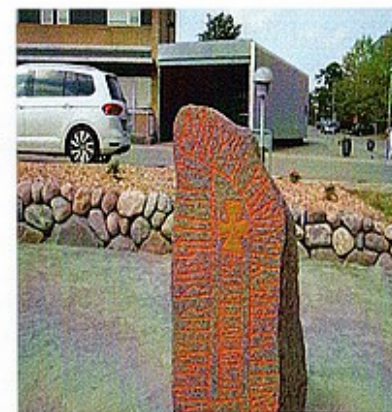
Runestenen

Vi genopfrsker, hvad der blev skrevet om stenen i årsskriftet for 1989:

"En runesten, kendt under navnet 'Hørningstenen' blev fundet i 1849 af udflyttergårdmand Jens Mortensen, da han var ved at optage sten på sin mark ikke langt fra Bering Bro. Med finderens samtykke lod derpå sognets præst, provst Schinnerup, den flytte ind i kirkens våbenhus, hvor

den stod indtil 1873, da den flyttedes til Århus. Her findes den nu i museets runesal.

En med stor omhu af skolelærer Johansen i Blegind udført afbildning af stenen indsendtes til Oldnordisk Museum (Nationalmuseet) af daværende sognepræst H.P. Knudsen. Stenen, der menes at være fra den første fjerdedel af det 11. århundrede, har følgende indskrift: 'Toke Smed rejste sten efter Torgils Gudmundsson, som gav ham kuld og frelse'. Nu kan Hørningstenen ses på Moesgård Museum".

Hele den sydlige side af Nørre Allé har fået en flot (og tiltrængt) opfriskning. Og hvem har så stået bag denne fornyelse? Det har

Torvegruppen, en del af Hørning Projektforum, der har forvaltet en kommunal bevilling til opfriskning af området fra Butikscentret og ned til lysreguleringen.

Gruppen har dog stadig planer. Der har også været et springvand på **Marmorpladsen**. Stenene eksisterer stadig, og måske kunne der findes et sted i byen, hvor de kunne stilles op, så vi igen kunne få et springvand i bymidten.

Og hvad med bronzesvanen fra kirkegården? Den eksisterer også endnu.

Kan den mon også komme til ære og værdighed igen?

Pengeinstitutter i Hørning, Veng og Jeksen

Af Kjeld Nielsen, Hørning

- 1871 **Blegind-Hørning Sognes Sparekasse** med bopæl på kroen og senere på Alfahus.
- 1871 **Venge Spare- og Laanekasse** åbner på Låsbyvej 78 i Venge.
- 1872 **Adslev og Mesing Sognes Spare- og Laanekasse** åbner i Jeksen. Den overtages af Andelsbanken i 1957.
- 22/1-1918 **Banken for Skanderborg og Omegn**, Blegindvej 3
- 2/4-1919 **Andelsbanken**, Blegindvej 5.
- Denne struktur fortsatte nogenlunde uændret gennem 1930erne, 40erne og 50erne, men i 1960erne skete der noget.
- 7/6-1962 Blegind-Hørning Sognes Sparekasse blev overtaget af Andelsbanken. En uge senere, nemlig:
- 16/6-1962 indvies der en ny sparekasse på Skanderborgvej 3.
- 23/11-1963 Alfahus bliver solgt til Banken for Skanderborg og Omegn med henblik på nedrivning, så der kunne bygges en ny bank.
- 19/4-1964 **Handelsbanken** åbner filial på Skanderborgvej 6 i Stuehuset ved Skandinavisk Stanseknivefabrik. Nu har byen 4 pengeinstitutter.
- 6/7-1965 Andelsbanken flytter fra Blegindvej 5 til Stationsvej 3.
- 12/8-1969 Banken for Skanderborg og Omegn flytter fra Blegindvej 2 til Skanderborgvej 1. Så er det slut med banker i stationsbyen.
- 30/10-1969 Handelsbanken flytter fra Skanderborgvej 6 til Vester Allé 2, hvor bilhandler Tage Jensen byggede et nyt udstillingslokale samt et banklokale.
- Alle 4 pengeinstitutter er enten nyoprettede eller flyttet i nye lokaler i 1960erne.
- 21/7-1971 Sparekassen flytter fra Skanderborgvej til Butikscntret.
- 1991 Handelsbanken lægges sammen med **Den Danske Bank** på Skanderborgvej 1.
- 1991 Andelsbanken lægges sammen med **Unibank** i Butikscntret.
- Nu har byen kun 2 pengeinstitutter.
- 2002 **Spar Bank Vest** åbnede i Butikscntret.

- 2013-4/4-2014 Danske Bank på Skanderborgvej 1 lukker.
- 4/4-2014 **Nordea** lukker i Butikscntret.
- Aug. 2014 **Middelfart Sparekasse** åbner i Nordeas lokaler.
- 20/1-2017 Spar Bank Nord lukker i Butikscntret.
- Hermed er der kun Middelfart Sparekasse tilbage i Hørning.

Nu har byen kun 2 pengeinstitutter *.

- 2002* Spar Bank Vest åbnede i Butikscntret.
- 2013 Danske Bank på Skanderborgvej 1 lukker.
- 4/4-2014 Nordea lukker i Butikscntret.
- Aug. 2014* Middelfart Sparekasse åbner i Nordeas lokaler.
- 20/1-2017 Spar Bank Nord lukker i Butikscntret.

Hermed er der kun Middelfart Sparekasse tilbage i Hørning.

Efter denne indledning har vi allerede et overblik over banksituationen i Hørning gennem ca. 150 år, og man kunne stoppe læsningen her, men mon ikke de fleste gerne vil vide lidt mere.

Vi har beretninger om "Blegind-Hørning Sognes Sparekasse", som blandt stifterne havde Peter Laursen Møller, Nydamsgaard og Rasmus Juul, Forløsegaard, begge Hørning.

I Aarhus Amtstidende kan man gennem flere år finde annoncer for sparekassens generalforsamling og andet. Den ældste vi har fundet er fra *Aarhus Amtstidende*, 14. august 1871

**Blegind-Hørning Sognes
Spare- og Laanekasse.**
Beslutningen for ovennævnte Kasse afholder Møde
den første og tredje Torsdag i hver Maaned i Hørning
Kro fra Kloften 5 til 7 Eftermd., til hvilken Tid Ind-
bud modtages og Udlaan expederes.

Beretningen siger også, at Sparekassen i de første mange år havde til huse i 'Den røde Stue' på Hørning Kro, men i 1950erne holdt sparekassen til i Alfahus, Blegind-Hørning kommunes daværende rådhus. Huset lå på hjørnet af Skanderborgvej og Stationsvej. Sognerådet havde et mødelokale og to kontorer i stueetagen, og hver tirsdag fra kl. 16 lånte Sparekassen det ene kontor. Lejen for kontoret var bespisning af sognerådets medlemmer en eller to gange om året.

Denne bank var, så vidt vi har fundet ud af, byens eneste i næsten 50 år. Den er formodentlig startet i 1871, hvor der tilsyneladende er startet mange afdelinger rundt omkring i Jylland.

Vi ved f.eks., at der blev startet en afdeling i Veng: **Venge Spare- og Laanekasse** - (Venge, som det hed dengang). Denne afdeling kørte helt til 1982, hvor den lukkede efter 110 år.

F3225 i Veng 1970-1972 Låsbyvej 78, er også brugt som forsidebillede

Det er også interessant at tænke på, at man arbejdede med rigsdaler og skilling i 1871. I 1875 gik man over til kroner og øre.

Adslev og Mesing Sognes Spare- og Laanekasse.

Også Jeksen i den daværende Adslev-Mjesing kommune fik i 1872 en afdeling. Adslev og Mesing Sognes Spare- og Laanekasse. Den blev i 1957 overtaget af Andelsbanken, og den havde til huse i det daværende Jeksen Turisthotel.

Andelsbanken i Jeksen 1957. Bygningen er det daværende Jeksen Turisthotel.

I baggrunden ses Randersvej.

Men så følger en af de markante banker i Hørning.

Den 18. januar 1918 meddelte en annonce, at "Banken for Skanderborg og Omegn" åbner en Hørning-afdeling tirsdag den 22. januar i Gæstgiveriet ved Hørning Station.

Banken fik dog ret hurtigt egne lokaler, da man lejede sig ind i Blegindvej 2, hvor man havde banklokaler i mange år.

Som tilsynsførende blev valgt: Sognefoged og gdr. Rasmus Jensen, Blegind, gdr. Rasmus Borgbjerg, Fregerslev og Købmand Chr. M. Elgaard, Hørning

Billede fra ca. 1935 af Blegindvej 2. B2127

Banklokalet på Blegindvej 2, ca. 1941. B2522

Fra venstre:
Gårdejer Anders
Knudsen Kold,
Sognefoged Jens
Rasmus Jensen
og Førstelærer
Salomon
Reinholt

Året efter, nemlig den 2. april 1919, åbnede Andelsbanken på Fregerslevvej, og senere på Blegindvej 5.

Den danske Andelsbank

aabner Onsdag den 2. April Kontorsted i **Hørning**, i Snedker Jensens Ejendom, overfor Stationen. Kontordage Mandag, Onsdag og Lørdag fra 3-5. Indlaan modtages. Alle Bankforretninger udføres. Bankens Garantikapital og Reserver andrager **8 1/2 Mill. Kr.** 127

Aarhus Amtstidende, 3. april 1919.

Nu var der tre banker i byen, nemlig "Blegind-Hørning Sognes Sparekasse" på Hørning Kro, samt "Banken for Skanderborg og Omegn" og "Andelsbanken" på hver sin side af Blegindvej. "Banken for Skanderborg og Omegn" blev kaldt "Æ sture bank" og Andelsbanken for "Æ lille bank".

Så gik der igen en lang årrække til 1962, før der skete forandringer. Den 7. juni 1962 blev "Blegind-Hørning Sognes Sparekasse" overtaget af Andelsbanken på Blegindvej, så nu var der ingen pengeinstitutter i 'Gammel Hørning'.

Det varede dog kun en uges tid, for den 16. juni 1962 blev der indviet en ny sparekasse i nyindrettede lokaler på Skanderborgvej 3. Især facaden på denne bygning blev rost i stærke vendinger.

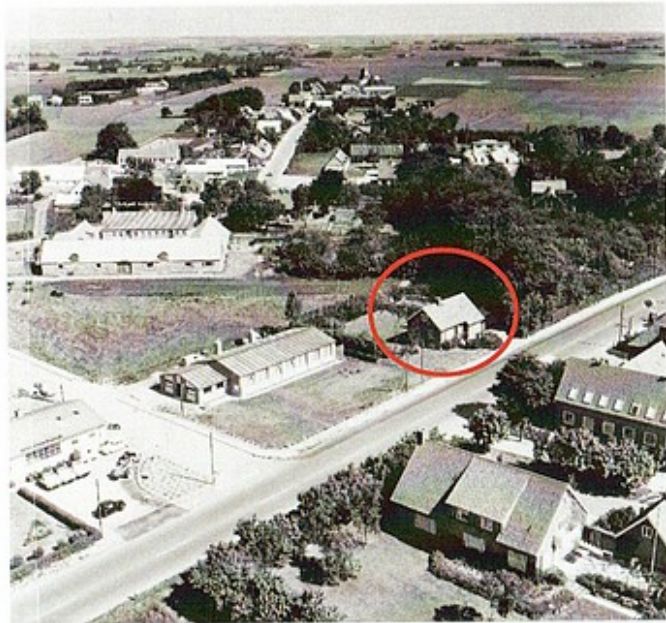
B1993 - Ca. 1964

Ni år senere, den 21. juni 1971, flyttede Sparekassen til en ny bygning i butiksentret, Nørre Allé 17. Der blev i første omgang også plads til Aarhus Stiftstidendes redaktion i den sydlige ende af bygningen. Overetagen blev indrettet til tandlægeklinik.

Sparekassen fik dog brug for mere plads, så i 1978 flyttede redaktionen hen i overetagen til nr. 11-13, og ca. juli 1980 havde sparekassen hele underetagen i brug i nr. 17. Den hed nu Sparekassen SDS.

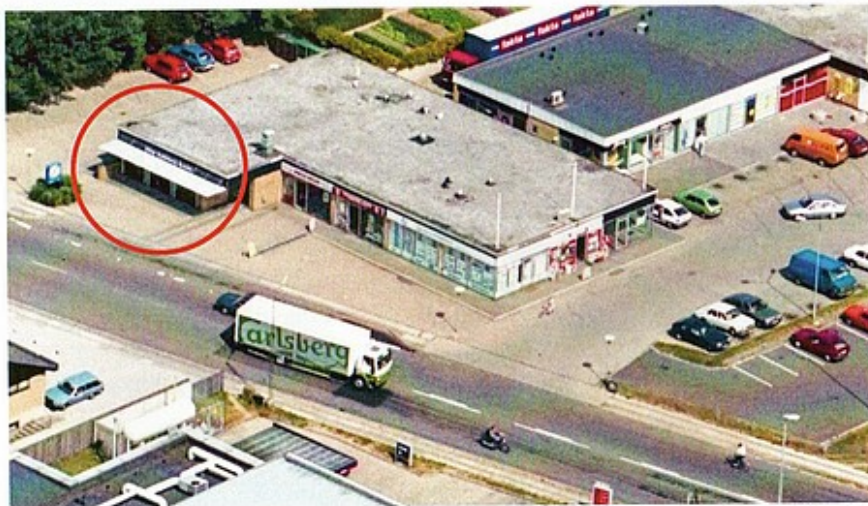
Omkring 1990 skiftede sparekassen igen navn, denne gang til Unibank.

I 1964 fik byen et nyt pengeinstitut. Det var Handelsbanken, som 19. juli åbnede en filial på Skanderborgvej 6 i stuehuset ved Skandinavisk Stansknivefabrik.

Luftfoto fra 1957, altså før banken flyttede ind.

30. oktober 1969 flyttede banken til Vester Allé 2.
Billedet er fra 1990

I 1964 købte Andelsbanken læge N. B. Løws ejendom på Stationsvej og byggede en ny ejendom her. Der blev plads til banken i den ende, som var nærmest på hovedlandejejen, og så var der plads til et par butikker mere. Andelsbanken flyttede ind den 3. juli 1965. Den 1. november 1972 flyttede posthuset ind i den anden ende af bygningen. I januar 1970 flyttede O.K.Hansen med sin radioforretning ind i den midterste butik i bankbygningen. Han havde tidligere haft butik på Blegindvej ved siden af Andelsbanken. Det fungerede indtil januar 1975, hvor radioforretningen flyttede op til butikscntret. I 1978 blev der bygget om, så banken og posthuset fik hver en halvdel af den mellemliggende radioforretning, og det gav en tiltrængt udvidelse begge steder.

1970 Provinsbanken til højre og Andelsbanken i baggrunden.

Andelsbanken 1980

Så skal vi tilbage til Banken for Skanderborg og Omegn.

Omkring 1950 udgav Banken for Skanderborg og Omegn denne mærkat, der giver et indtryk af udbredelsen i området.

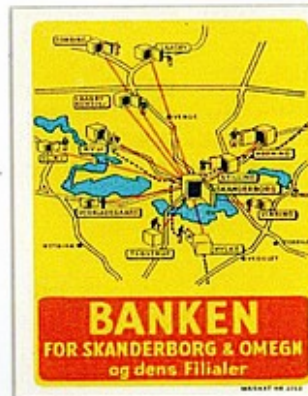
Igenem 1960'erne skete der nogle forandringer i Hørning, som gjorde, at byudviklingen flyttede fra Stationsbyen til den gamle bydel omkring kirken og kroen. I 1965 byggede kommunen en ny administrationsbygning på Adslevvej, og Butikscentret begyndte i 1967.

I Banken for Skanderborg og Omegn, Hørning-afdelingen, havde man et ønske om at flytte fra Blegindvej og op til 'Gammel Hørning'. Første trin i denne proces skete i november 1963, da banken købte kommunens gamle administrationsbygning, Alfahus, til nedrivning. Dermed kunne man bygge en ny bankbygning på hjørnet af Skanderborgvej og Stationsvej. Man måtte dog vente på, at kommunens nye bygning blev færdig i slutningen af 1965, så Alfahus kunne rømmes. Nedrivningen skete i juni 1967.

Der var rejsegilde på en ny bankbygning i december 1968 og indvielse den 12. august 1969.

Hermed var det slut med 51 års bankvirksomhed på Blegindvej 2. Banken har haft forskellige navne gennem tiden. Nedenstående liste er nok ikke helt komplet.

- 1918 Banken for Skanderborg og Omegn, Hørning Afdeling.
- ??? Hørning og Omegns Bank, afdeling af Banken for Skanderborg og Omegn. Det var også navnet ved flytningen i 1969.
- 1973 Hørning og Omegns Bank, afdeling af Den Danske Provinsbank.
- ??? Provinsbanken A/S.
- 1990 Den Danske Bank.
- 1992 Danske Bank, Hørning afdeling.
- Ca. 2013 Afdelingen i Hørning lukker.

Vi har, helt bevidst, ikke nævnt ret mange personnavne i denne bankberetning, men vi kan ikke skrive om Provinsbanken uden at nævne Henning Bjerregaard Nielsen.

Han var født i 1923, og som 16-årig i 1939 blev han elev i Banken for Skanderborg og Omegn i Skanderborg. Han fik også noget med afdelingerne i omegnen at gøre, herunder Hørning.

I 1942 blev han fast ansat i Hørning-afdelingen på Blegindvej. Han blev udnævnt til bankbestyrer i 1969, da banken flyttede til Skanderborgvej.

Henning Bjerregaard valgte at gå af i 1986 efter 47 år i bankverdenen, heraf de 44 i Hørning. Mange institutioner i byen har nydt godt af Henning Bjerregaards virkestrang. Han har bl.a. været forretningsfører i Hørning Hallen, i bestyrelsen for fjernvarmen, med i Håndværker- og Borgerforeningen, hvor han, sammen med 5 andre, blev æresmedlem i 1992 ved foreningens 100 års jubilæum.

1972 var han med til at stifte en Hørning-afdeling af Lions Club. Henning Bjerregaard Nielsen døde i 2015.

I 1991 skete der nogle strukturændringer i bankverdenen, og det gav også udslag i Hørning.

Handelsbanken på Vester Allé 2 blev lagt sammen med Den Danske Bank på Skanderborgvej 1. Personalet fra Vester Allé flyttede med til Skanderborgvej.

En anden sammenlægning skete i Unibank, hvor den tidligere Andelsbanken på Stationsvej 3 flyttede ind hos Unibank i Butikscentret (Nørre Allé 17). Også her fulgte personalet med. Denne gang var det Sparekassen (Unibank) der overtog Andelsbanken. I 1962 var det omvendt.

Byens fire pengeinstitutter var hermed reduceret til to.

- Unibank blev i 2003 til Nordea. Nordea lukkede 4. april 2014.
- Danske Bank lukkede i 2013.

Hermed var det slut med de gamle banker i Hørning.

Der var kommet en ny Bank til nogle år tidligere.

I 2002 åbnede **Spar Bank Vest** i et lokale i butikscentret, Nørre Allé 12. Noget af personalet her kom fra Danske Bank og noget fra Nordea, så det var kendte ansigter i byen. Også denne bank skiftede navn undervejs, og den endte som Spar Nord Bank 20. januar 2017

I Nordeas tomme lokaler blev der hurtigt aktivitet igen. Det var Middelfart Sparekasse, der gjorde klar til at flytte ind. Den 5. august 2014 kunne man byde de første kunder indenfor, og den 29. august holdt man officiel åbning. Et kig på personalet afslørede, at nogle kendte ansigter fra Spar Nord Bank var fulgt med, så der var altså kontinuitet helt fra de gamle banker til den nye, som siden 2017 har været byens eneste.

Vi begyndte altså i 1871 med en Sparekasse. Den blev afløst af en anden Sparekasse i 1962, og den varede til 2014. Derefter kom Middelfart Sparekasse i 2014, og den er nu det eneste pengeinstitut i byen.

Bankrøverier

Af Kjeld Nielsen, Hørning

Når man har banker med penge, har man også bankrøverier, og her var Hørning ingen undtagelse. Vi har kigget lidt i gamle aviser.

Første tilfælde vi mødte var i september 1966, og målet var Sparekassen på Skanderborgvej 3, hvor Niels Dam Nielsen var bestyrer. To unge tyskere brød ind i Niels Dams hjem, slog ham ned og stjal nøglerne til Sparekassen. De fandt dog pengeskabet tomt, og de blev hurtigt pågrebet.

Den 7. januar 1969 trådte en pistolbevæbnet mand ind i Handelsbanken på Skanderborgvej 6. Han forsvandt med 33.000 kr. Der havde dog været nogle vakse vidner, så efter et større politiarbejde blev røveren anholdt og idømt fire års fængsel.

Næste sag, den 3. januar 1975, var egentlig ikke et bankkup, men Provis-banken på Skanderborgvej 1 blev en slags kulisse. Et kontorbud fra Karina Møbler var taget til banken med 88.000 kr., som skulle sættes i banken, men han blev slået ned og frarøvet pengene, før han nåede ind i banken. Efter flere måneders politiarbejde og rekonstruktion af sagen viste det sig, at overfaldet var aftalt, og så skulle overfaldsmændene og bankbudet dele rovet i porten bagefter.

Den 6. september 1977 kom en pistolbevæbnet mand ind hos Andelsbanken på Stationsvej 3 og forlangte penge. Hos Provisbanken på den anden side af Stationsvej havde man observeret, at der foregik noget usædvanligt i Andelsbanken, så man alarmerede politiet. Med vidners hjælp fik man hurtigt fanget røveren, der viste sig at være en kriminalassistent. Han var

endda kørende i en af politiets tjenestebiler, hvor han dog havde forsøgt at dække nummerpladen. Igen et eksempel på, at vakse vidner er nyttige.

Natten mellem 28. og 29. november 1982 blev døgnboksen ved Sparekassen i Butikscentret forsøgt sprængt, men det lykkedes ikke rigtigt, så der blev intet udbytte til røverne, men en masse besvær og udgifter til Sparekassen. Før sprængningen havde røverne været inde i Nørre Allé's Børnehave, hvor de tilsyneladende havde indtaget deres morgenkaffe. Det vides ikke, om de blev pågrebet.

Skærtorsdag den 9. april 1998 brugte røvere en rendegraver til at "flå" Danske Banks pengeautomat ud af væggen. Pengeboksen med 700.000 kr. samt røverne blev aldrig fundet.

Elev i 60ernes bankverden

Af Erna Bachmann, Hårby

I starten af 60'erne var en elevplads i en bank lige så god som en livs-forsikring. Fik man først et ben inden for, var man forsørgt resten af livet. Det blev også betragtet som et løft til en anden social rangklasse – i hvert fald set fra et arbejderklasse synspunkt.

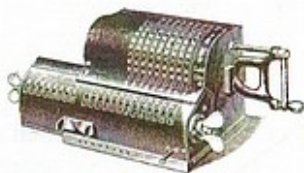

Jeg fik læreplads i Andelsbanken i Grenå – nuværende Nordea – den 1. april 1960. Uddannelsen varede tre år, og man gik på arbejde om dagen og i handelsskolens bank-klasse på Teknisk Skole på Vestergade i Grenå om aftenen. Banken lukkede kl. 16, og kassen skulle stemme, inden man fik lov at gå til undervisning kl. 17. Så aftens-maden stod ofte på en pølse ved Olsens pølsevogn på Torvet.

Det første år i banken lavede jeg ikke ret meget andet end at sortere og frankere post og at diskontere og forlænge veksler. På de store dage kunne der være op mod hundrede veksler om dagen; og de skulle afstemmes. Man risikerede, at der blev overarbejde, hvis tallene ikke stemte, vel at mærke overarbejde uden ekstra betaling.

Et område, som også hørte til elevens arbejde, var at dække op på direktørens kontor, når der skulle være bestyrelses- og afdelingsmøder. Direktør Hvillum var skam ikke "hr. hvem som helst". Man tiltalte ham i tredje person: "Vil hr. bankdirektøren være så venlig at underskrive disse papirer?", eller "Der er telefon til hr. bankdirektøren". Det var næsten som at træde ind i kontoret hos bankdirektør Varnæs i Matador, kun var interiøret lettere og i mere moderne halvtredser stil.

Regnemaskiner havde vi, men kun additions maskiner til de almindelige bankforretninger og en "svinger" til fonds- og valutakurser. Langt det meste foregik ved hovedregning, herunder beregning af rentedage, som var et dagligt tilbagevendende arbejde, som også eleverne deltog i fra det andet læreår.

Et andet fast punkt på elevernes arbejde var postfrankeringen. Man fugtede en svamp og klistrede frimærker på brevene, men ret hurtigt fik vi en frankeringsmaskine. Alle vekselbekræftelserne, men også rentetilskrivningen, krævede mange daglige kuverter. Kuverterne skulle også lukkes, og det foregik stadig med en svamp.

En elev på det tidspunkt var også bud. Vi skulle på posthuset med de daglige breve, men vi skulle også hente og aflevere pengesendelser på posthuset. Der skulle altid være to personer, der skulle følges ad, når der var pengepost, og vi skulle gå den samme rute hver gang, hvilket set i lyset af nutiden var ganske uforsvarligt. I dag ville man aldrig sende to bankfunktionærer til fods gennem byen med flere hundrede tusinde kroner i kontanter, men dengang havde man end ikke overvejet, at der kunne være en risiko. Alle pengepakker skulle være forseglet med lak og med afsenderens stempel i den varme lak. Der var også pengeclearing med de andre banker i byen, også det hørte med til elevernes arbejde.

Et andet budarbejde var turen til dommerkontoret, hvor vi skulle hente tingbogsudskrifter, når der søgtes om lån med pant i fast ejendom. Vi var ikke alt for trænede i at finde de rigtige bøger, og bemanningen på dommerkontoret var ikke større end nødvendig, så havde kontorpersonalet travlt med andre sager, så måtte vi vente.

Kassearbejdet hørte også til i elevtiden, og det var et populært område, som vi alle gerne ville deltage i. Hvor banken regnede med hundredtusinder - og i dag med millioner - kunne man slet ikke omsætte disse beløb til sin egen beskedne økonomi, men der var mere travlt i kassen og dermed større kontakt med kunderne end i de andre funktioner i banken.

Det var obligatorisk efter turnus at være medhjælper på den ugentlige landtur til filialerne i Grenås opland.

Om aftenen gik vi på handelsskole - i bankklassen. Der undervistes i økonomi, nationaløkonomi, BNP, låneformer, renter, renters-renteberegning o.a. De almindelige kontorfag, maskinskrivning, udfyldelse af blanketter, postfrankeringsregler o.a. var uendelig kedelige, uinspirerede og unødvendige. Var vi blevet undervist i fag som arbejdsret, i miljøforhold, i

psykologi eller i ergonomi, ville det have været med en anderledes begejstring, vi havde deltaget i undervisningen, men disse begreber var ikke på skemaet dengang. Det var énvejs indoktrinering, og tingene var ikke til diskussion. En ting er ungdommen i dag meget bedre til, end vi var: nemlig, at have deres egen mening om tingene og at forsvare deres mening.

Efter de tre års læretid blev jeg endelig udlært. De mere udviklede bankforretninger fik vi kun teoretisk undervisning i på skolen. Vi fik kun sjældent - og først i det sidste læreår - lov til at ekspedere kunder, der skulle have vekslet valuta, vi deltog aldrig i lånebehandling. Vi blev ikke betroet at beregne låneomkostninger, og de tingbogsudskrifter, som vi hentede på dommerkontoret, fik vi heller ikke kendskab til behandlingen af.

Den egentlige uddannelse, hvor man arbejdede under eget ansvar, skulle faktisk først til at begynde, når man startede som assistent, så der var mange færdigheder, som man som nyudlært først nu skulle til at stifte bekendtskab med.

Men så langt nåede jeg aldrig. Jeg blev gift og fratrådte stillingen i banken et par måneder efter, jeg var udlært. At jeg så i min videre karriere har brugt min lærdom fra årene i banken som basis for en videregående økonomisk uddannelse har gjort, at de tre år trods alt ikke har været spildt. De har dannet baggrund for forståelse for de økonomiske sammenhænge, som jeg har arbejdet med i Coop Logistik indtil jeg gik på pension i 2007.

*Interiør 1960-65. Udlånt af Grenaa Egnsarkiv -
Der var 12-14 ansatte, heraf 3 elever - B3416*

Uddannelse!! Can.dit og can.dat

Ved Vagn Rask, Hørning

Der tales om uddannelse i tv og radio, uddannelse kan redde hele vores elendige økonomi.

Hvilken uddannelse taler man om, er det livets skole, det var den, jeg gik i, nå ja, jeg gik da 7 år i den stråtekte i Stjær, hvor hovedfaget var bibelhistorie, det er nok derfor, jeg ikke er særlig religiøs i dag.

Jeg fik ikke nogen eksamen, blev ikke candid eller -dat, jo, jeg blev, can-læsse på og læsse af igen. Jeg har læsset af og på hele livet. Uddannelse i læs på, læs af.

Det startede med at muge ud ved køerne, læs på, kør ud på møddingen og læsse af. Læsse brænde i en løb (brændekurv), bære det ind i køkkenet, læsse det af i brændekassen, som stod ved siden af komfuret, min yndlings siddeplads i vores køkken.

Læsse på og læsse af.

Konfirmeret, 14 år, afløste jeg vores voksne karl, og så var der godt nok ting og sager, der skulle læsses på og læsses af. Morgentjeneste var at muge ud ved grise, heste og køer, der blev læsset, og der blev læsset af.

To gange om året blev møddingen ryddet og kørt ud på marken, altså

mange læs, læsset på og læsset af.

Al den gødning gav jo gevinst i form af afgrøder, først hør, der blev slået og stakket på stativer, altså læsset på stativet, for når det var klar til indkørsel at læsse det på vognen og køre hjem og læsse det af.

Det næste var så kornet, som i min tid som bondekarl blev høstet med selvbinder, først sat sammen i hob, når det var klar, læsset på og kørt til laden og læsset af.

Nu var der så et lille pust med de ting fra marken, men så var det roernes tur, først blev de aftoppet og roetoppen læsset på og kørt hjem til siloen for at blive læsset af og lavet til roeensilage.

Dernæst roerne, først blev de læsset på vognen og kørt hen til roekule og læsset af, nogle læs blev kørt direkte til roehuset. Når roehuset var tomt, skulle det fyldes igen, altså af sted med vognen, læsse på, hjem med læsset, læsse af.

Så kom vinteren, hvor vi skovede en del træer til brænde, det blev som alt andet læsset på og kørt hjem og blev læsset af.

I foråret 1962 blev jeg træt af al den læssen på og af, jeg fik job hos en vognmand, hvad er det lige, man laver sådan et sted? Jo såmænd, læsser på og læsser af, men nu blev godset, som mest var grus og asfalt, læsset for mig, og jeg kunne tippe det af, det var godt nok noget helt andet.

Jeg fik så muligheden for at blive chauffør på Hørning trælast, som jeg jo var blevet nabo til, da vi købte hus på Fregerslevvej.

Hvad laver en trællastchauffør? Rigtig gættet, læsser på og læsser af og igen med håndkraft af langt det meste af det, jeg kørte med, dog var der mere og mere, der nu blev læsset med truck, og vi fik også truck på trælasten.

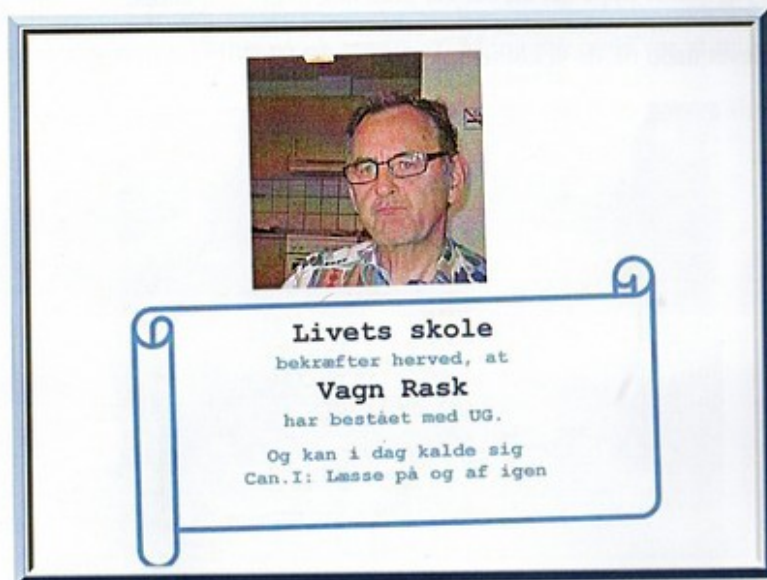
Jeg fik lyst til at etablere mig med **en budcentral**, og der var der ikke noget med at læsse på og af, for der var ikke noget at køre med.

Så købte jeg en lille fragttur, og så skal jeg love for, jeg kom til at læsse på og læsse af, som aldrig før, der var der næsten intet, der blev læsset med truck, det var mest små forsendelser, hvor det var sækkevognen, der oftest var i brug.

Jeg gik på efterløn, og så var det efterhånden kun havebøren og indkøbsvognen, jeg skulle læsse på og af.

Nu leder jeg så efter mit eksamensbevis i can-læs på/læs af, men jeg glemte nok at få det. Og hvad ville jeg så med denne lange kedelige fortælling? Jo, jeg havde lige noget, der skulle læsses af.

Og nu har jeg så fået mit eksamensbevis, udstedt af en venlig nabo.

Slesvigske børn på sommerferie i Danmark

Af Per Lyngbak, Hørning

Historien bag de slesvigske børns sommerophold i Danmark har sin rod i historien, der starter med 1864, hvor Danmark mistede en tredjedel af landet – landet syd for Kongeåen – til Tyskland.

Dansksindede beboere kæmpede en kamp for at beholde deres tilknytning til Danmark, beholde deres sprog og danske kultur. De 56 år, de var under tysk styre, blev danske familier presset af myndighederne, dansk sprog blev forbudt i skoler, og man generede på flere måder folk, der ikke ville underordne sig den tyske regerings påbud. Der var mange, der sendte deres børn til Danmark på højskoler eller på ophold hos familie.

Vi kender alle historierne om danske soldater i tysk tjeneste under Første Verdenskrig. Så kom 1920, og Sønderjylland blev igen dansk, men Slesvig forblev tysk med et dansk mindretal. Grænseforeningen blev oprettet, og flere foreninger med dansk kultur opstod i det tyske område. For dem var det vigtigt, at den nye generation forstod dansk sprog og kultur og følte sig danske. Børnene blev derfor sendt på sommerferie i Danmark for at blive

helt fortrolig med sproget og kulturen. Danske familier åbnede deres hjem for helt fremmede børn. Det var en succes, der startede i 1919 og som fortsatte efter krigen.

Under krigsårene 1939-45 var der stor materiel nød i Tyskland, og for de mange børn, der havde oplevet krigen, kunne det være en aflastning for både børnene og deres forældre, at andre sørgede for dem og deres forplejning og lærte dem danske normer og værdier at kende, og så var der også en mund mindre at mætte i det danske hjem i Slesvig.

I 1954 stoppede ordningen officielt. Men traditionen med at sende børnene på ferieophold fortsatte på mere privat basis, nu var det ikke af

materiel nød, men tradition. Mange fortæller om, at deres ferieborn, deres børn igen og tilmed deres børnebørn, stadig har kontakt til deres feriefamilier.

Anders Brandt fortæller, at hans mor, Rigmor Brandt fra Mesing, var koordinator i Grønseforeningen med tildeling og fordeling af slesvigske ferieborn her på egnen. Det samme var Anna Rasmussen, Hårby.

Per Lyngbak, Hørning, der desværre døde i marts 2023, fortæller i Månedens Historie juli 2022 om sin feriesøster Ilse:

"Et af disse børn var Ilse, der ankommer til os i Esbjerg. Min far havde været modstandsmand i en af politiets modstandsgrupper (Ventegruppen). Som medlem af Dansk Samling var han stærkt national og følte det som en pligt at hjælpe dansksindede i Slesvig.

Ilse var 4½ år, da hun kom med et papskilt om halsen med et nummer og navn på, hvem hun skulle være hos. Hun var endnu ikke begyndt i skole og talte kun meget lidt dansk. Det første år var hun hos os 2½ måned, og da hun kom hjem, kunne hun slet ikke tale tysk, men en storebror, 5 år ældre, der også havde været i Danmark, måtte forklare forældrene, hvad hun mente.

Ilse kom hos os i 11 år. Hun stammede fra Slesvig. Hendes mor var dansksindet, hendes far var flygtning fra Østpreussen. Han var blevet i Slesvig efter Første Verdenskrig, hvor han var blevet såret. De boede først i Slesvig, senere i storkebyen Bergenhusen.

Hun (Ilse) blev udannet konditor i Flensburg, derefter var hun receptionist på Fehmern, hos færge-selskabet i Stuttgarten. Hun blev gift og bosat i Husum, men flyttede til Hockenheim, blev senere skilt og startede to forretninger med damekonfektionstøj i Hochenheim og München. Ilse har to børn, en pige og en dreng.

Ilse og jeg voksede næsten op som søskende. Hun var sammen med mig på ferier både hos min farmor og farfar, og på Sjælland hos min mormor og morfar. Hun besøgte os senere mange gange og var med til sølvbryllup og flere runde fødselsdage. Jeg har stadig kontakt med Ilse og hendes familie".

Fotos: Ilse som teenager. Det andet billede er Per, Pers far og mor og Ilse.

Der var også slesvigske børn på ferie i Hårby.

Af Erna og Steen Bachmann

Ernst og Christine (Putte) Frandsen fortæller om deres feriesøster Heike Lorentzen, som flere år i træk ferierede hos familien i Vestermarken 11 i Hårby fra ca. 1953. De fortæller, at oprindeligt ønskede Asta, deres mor, en pige, men troede de fik en dreng, der hed Heike. Da barnet mødte op på stationen i Skanderborg, viste det sig at være en lille pige på alder med Putte, og de blev livslange veninder.

Hun kom som barn hvert år til Hårby, men også som voksen kom hun og hendes to børn på ferie hos familien Frandsen. Senere kom børnene Petra født i 1966 og André født i 1965 alene, og som voksne er der også stadig kontakt, men ikke så ofte mere.

Steen, min søn, var daglig 'karl' på gården, et år yngre end André. De tre børn legede sammen, hjalp i stald og var i det hele taget med i driften, så godt de nu evnede det. Der har altid været 'højt til loftet' hos Ernst og Putte, og børnene fik en god opdragelse, fik lov til at være med og tage et ansvar for både dyr og maskiner og at passe på sig selv.

Da Steen var 8-10 år, blev man enige om, at nu var han stor nok til at komme på ferie i Hamborg hos familien Lorentzen. Udstyret med billet, madpakke og en sodavand blev han sat på toget i Skanderborg og sendt sydpå. I dag forstår jeg ikke, at jeg som mor turde sende ham alene med toget og tilmed til udlandet. Det turde jeg ikke have gjort i dag med et barn på den alder, og dengang var der ikke noget med mobiltelefon, så han kunne ringe hjem!

Men han nåede Hamborg uden problemer, og blev hentet på stationen og fik en stor sommeroplevelse i en storby, hvor livet var meget anderledes end i lillebyen Hårby. Han fortæller selv, at en af de største oplevelser var en rundfart i havnen i Hamborg.

Herover fra v. Ernst Frandsen, Petra, Henrik Olsen, Steen Bachmann, André – ca. 1975. På forrige side er det Petra med hundene Hassan og Per.

Ansgar Andersen, Mjesing Musæum,

rimsmed og historiefortæller. I hans udklip findes dette om rutebilkørsel med vognmand til Aarhus og Skanderborg. Andet sted kan vi læse, at det koster 1 krone at komme til Aarhus og hjem igen. Året er 1931.

Brugsforeningerne

i Føerlev, Venge, Haarby og Mjesing har i Fællesskab ordnet det saaledes for deres Medlemmer, at der kører en Rutebil den første og tredje Torsdag i hver Maaned til Aarhus med de Medlemmer, som kunde ønske at foretage Indkøb i Fællesforeningens Afdelinger i Aarhus. Turen er gratis for de Medlemmer, der ønsker at købe Varer nævnte Steder. Der skal medbringes Rekvisitionssedler fra de lokale Foreninger.

Rutebilen kører fra Føerlev ved Middagstid; denfra til Venge og Haarby og fra Mjesing ved Ettiden direkte til Aarhus, hvorfra der returneres ved Syvtiden.

Øgenavne

Af Erna Bachmann, Hårby

I gammel tid var øgenavne meget almindelige. Arkivet har kendskab til nogle, som har været alment kendt, med ejerens mere eller mindre tilladelse.

"Klok-Ras" fra Mesing, "Brøøsig-Jens" fra Nr. Vissing og "Stabel-Jens" fra Hårby. Der har været mange andre, ofte med tilnavnet "tømrer", "smed" alt efter, hvem deres fædre og deres fødested var, fx Jens Tømrer..

Denne historie er hentet fra en af lærer Jens Karl Kristian Jensens sønner, Peter Ingemar. Han var forfatter og har bl.a. udgivet erindringer fra sin drengetid i Hårby. Lærer Jensen var lærer i Hårby Skole fra 1865 til 1912. Peter Ingemar er født i 23/8-1876.

Stabel-Jens boede på Stabelvej i Hårby i en gammel 4-længet gård, det må være enten Stabelvej 7?, 9 eller 11. Peter Ingemar fortæller, at skolelodden lå ½ fjerdingvej fra Hårby i noget de kaldte Stabelhusene. Skolelodden var marken, der i dag hører til Stabelvej 2. Skolemesteren dyrkede jorden, havde et par køer og får på marken, som lærerens børn var med til at sørge for.¹

"Stabel-Jens boede skråt overfor skolelodden. Skolemesterens børn, der passede køerne, fik ordre til at gå over til Stabel-Jens, når det tordnede. Der blev så disket op for dem med kaffe og æbleskiver eller pandekager med et tykt lag puddersukker og syltetøj. Stabel-Jenses kone var dødsensangst i tordenvejr. Hun kravlede over bag en dragkiste, der stod i det ene hjørne, sang salmer, stående bag kisten. Med skingrende stemme, der morede drengene umådeligt, sang hun:

Her komme Jesaas, dine smaa
Til dig i Betlehem at gaa
Oplys enhver i sjæl og sind

Længere kom hun ikke, et blændende lyn og et smeldende tordenskrald afbrød salmesangen. Med et "Herre Jøsses-Kaas" dukkede hun ned bag dragkisten, medens hun løftede skørterne op over hovedet, så man så hendes uldne bukser og hvinede, mens hun holdt sig for ørerne.

Under pausen tog hun fat på næste vers:

Vi løbe dig med sang imod

¹ Jens-Møller Jensen, en anden af lærer Jensens drenge, har fortalt om sin barndom i Hårby og sin karriere som arkitekt og kunstner. Det fortælles der om i fortællecafeen den 19. februar 2024. Karl Kristian Jensen var født 11/6-1843 og døde 9/4-1916.

Og kysse støvet for din fod.

Det bliver dog Stabel-Jens for meget, han havde siddet og halvsovet, men vågnede ved tordenskraldet.

"Ka do saa hold kæft", snurrede han og klaskede hende uden videre et par æbleskiver lige midt i synet. Gik derefter hen til hjørneskabet, hvor et par tydelige kluk fortalte, hvorledes han overvandt skrækken for tordenvejret.

Drengene benyttede lejligheden, tømte fadet, så var Stabel-Jens berøvet sit kasteskyts.

Der er andre historier om Stabel-Jens, der selv var en formidabel historiefortæller. Var der en eller anden, der tvivlede om historiens rigtighed, blev han aldrig fornærmet, men sagde kun med snøvlede stemme:

"Aaah, de æ missæl it løwn aal sammel".

*Stabelvej 2
Skole-
mesterens
jordlod.*

*Stabelvej 9 og
11*

*Her boede
Stabel-Jens,
men hvilken
ejendom, det
var, er usik-
kert. De var
begge oprin-
deligt strå-
tækte og 4-
længede.*

Skriv dine erindringer

Alle har noget at fortælle, så vi opfordrer jævnligt folk til at gå i 'skrivemåde'. Fat pennen og fortæl. Evner du ikke selv at skrive, så kommer vi i arkiverne gerne med mikrofonen, så fortællingen ikke går i glemmebogen.

I Veng Lokalarkiv har vi 2 personer, som har haft deres karriere i etaten – DSB. Flemming Schreiber Pedersen og Peter Mortensen. Flemming er gået i gang med fortællingerne, og I møder ham af og til på Facebook med små beretninger fra hans tid i Frederikshavn, senere som elev rundt om i landets stationer. Her er er en lille smagsprøve på en tid fra stationen i Stilling.

Morgenvagt

Klokken er tyve minutter i seks. F svinger sig ud af sengen, bøjer sig og samler tre-fire blade, der flyder på gulvet, sammen og lægger dem i kassen; så skyder han kassen ind under sengen. Efter at have fået lidt vand i hovedet og børstet tænderne, kommer han hurtigt i sit tøj, reder nødtørftigt sengen og skynder sig ud af værelset og ned ad trappen.

Der står tre cykler op ad muren; så er de allerede kommet, de tre – Stilling-posten, Gram-posten og Jeksen-posten. I dag må F passe godt på, når han og Aage henter postsækkene og fiskekasserne ved 523; forleden var han kommet til at sætte én af postsækkene klods op af en sildekasse, og post Nielsen havde sandelig ikke sparet på ukvemsordene. Da han trillede ud på sin rute, duftede der langt væk af Esbjerg.

Én af F's opgaver er at passe den store kakkelovn i et hjørne af stationskontoret; der er heldigvis endnu gløder i ovnen, så han behøver ikke at tænde op denne morgen. Det er heldigt nok, for nu ringer meldetelefonen; han hører morgenvagten på syngende lollandsk svare Skanderborg: "Tog 523 modtages, Stilling, Edvardsen."

F skynder sig ud i pakhuset, hvor Aage allerede har hentet trækvognen frem, og sammen når de lige at trille vognen ud på perron 1, netop som 523 ankommer. Aage er helt god til at ramme stedet, hvor togets pakvogn kommer til perron, og det er da også tilfældet i dag. De bakser post-

sækkene og fiskekasserne fra pakkvognen ned på trækvognen og passer på, at sække og kasser holder afstand.

Stilling Station 1980. Billedet lånt af Skanderborg Historiske Arkiv B13175

I postrummet bliver der set med ekstra opmærksomhed på postsækkene, da F tømmer dem ud på gulvet foran de tre postbude, og han er glad, da post Nielsen sender ham et opmuntrende smil.

Sidst på F's morgenvagt siger Edvardsen: "Åh, F – vi har jo et par tomme vogne ovre på sidesporet ved Foderstofften; kan du lige gå over og notere vognenes numre og så sætte dig til telegraften og morse dem ind til Vognfordelingen, så de kan komme ud og tjene penge andre steder!".

Efter et kvarters tid kan F holde fri; endelig er tiden kommet til en bid brød og en tår kaffe – hos Ellen!

Postbudene her er klar til dagens tur fra Hørning Station i 1950. Nr. 3 fra venstre er: Just Henriksen, reservepostbud, de andre ukendte.

Kan du tænke dig at blive redaktør af Årsskrifterne?

Jeg – Erna Bachmann – har nået en alder, hvor man skal tænke på, at der kommer en udløbsdato, hvor evnerne eller energien ikke længere rækker. Støtteforeningens bestyrelse leder derfor efter "en lærling", som med tiden kan overtage redaktionen af årsskrifterne. Jeg vil gerne stadig følge med, danne parløb, så der er en, der er klar til at tage over den dag, det bliver nødvendigt.

Jeg er frivillig i arkivet i Veng og deltager hver onsdag i arbejdet. Det behøver du ikke nødvendigvis, de faste medarbejdere i både Hørning og Veng kan finde emner og levere historierne. Dit – og indtil videre mit – arbejde består "bare" i at redigere og layoute og få bladet trykt. At jeg selv skriver mange artikler hænger sammen med mit lokalkendskab og interesse. Det vil selvfølgelig være en fordel, at du også evner det, men det er ingen betingelse.

Og om du bor i Hørning eller De 7 Dale er heller ikke afgørende. De frivillige i de to arkiver er meget kompetente og skal nok levere stoffet til årsskrifterne. Så har du lyst, så meld dig.

Medlemmer af Støtteforeningen

Støtteforeningen har 168 betalende medlemmer. Et års medlemskab koster fortsat 125 kr., og det giver adgang til Museum Skanderborgs forskellige afdelinger.

Uden disse medlemmers kontingent var det ikke muligt at udgive årsskriftet, og kontingentet er også med til at holde it-udtyret i orden. Normalt betaler Skanderborg Museum 50% af nyanskaffelser, og støtteforeningen betaler resten. Tak for jeres bidrag til økonomien. De frivillige arbejder uden løn. Varme, lys og husleje sørger kommunen for, men øvrige omkostninger skal arkiverne selv dække via jeres kontingent.

Kasserer Karl Otto Frost kan konstatere, at der stadig er mange, der ikke har afleveret deres mailadresse. Så har du en mailadresse, så send den til Karl Otto. Det er en nem og billig måde at kommunikere på via mail. Adressen står på næstsidside side i bladet.

Facebook

Men udover de betalende medlemmer har arkiverne en stor skare følgere på Facebook. Veng Lokalarkiv har (august 2023) pt. 646 og Hørning Lokalarkiv har 738 følgere, folk som er interesseret i de små historier, som vi drypvis formidler. Vi forsøger at gøre siderne levende med månedens historie, suppleret med mere aktuelle emner, hvor vi drager tråde mellem fortid og nutid.

Populær er også julekalenderen, som på Facebook nu kommer for 7. gang med små historier – i 2023 er temaet børn.

Er du ikke på Facebook, så kan du læse opslagene på www.museumskanderborg.dk, under afdelinger, Veng eller Hørning Lokalarkiver.

Onsdagsholdet i Veng: Svend Aage Sørensen, Jørgen Christensen, Peter Mortensen, Karen Marie Hansen, Kirstine Christensen, Erna Bachmann, Judith Sørensen.

Torsdagsholdet i Hørning sept. 2023 fra venstre: Karl Otto Frost, Kjeld Nielsen, Henrik Hesselberg, Ester Huusmann, Svend Kannegaard Olsen, Bodil Sørensen.

Støtteforeningen og arkiverne - kontakt

Hørning og Veng Lokalarkiver finder du på www.museumskanderborg.dk Og på Facebook: Veng Lokalarkiv og 8362 Hørning Lokalarkiv.	Tlf.
Hørning Lokalarkiv, Rådhuspladsen 1, 8362 Hørning E-Mail: hoerning@museumskanderborg.dk Åbningstid: Hver torsdag kl. 9-12 samt efter aftale. I juli måned er arkivet lukket. Arkivar: Kjeld Nielsen, Parketten 31, 2.mf, 8362 Hørning,	87 94 28 77 60 24 22 84
Veng Lokalarkiv, Veng Skole, Søballevej 2, 8660 Skanderborg E-Mail: veng@museumskanderborg.dk Åbningstid: hver onsdag kl. 9-12 samt efter aftale. I skolernes ferier er arkivet lukket. Arkivar: Peter Mortensen, Ersholtvej 3, Nr.Vissing, 8660 Skanderborg	87 94 22 47 21 49 99 33

Støtteforeningen	bestyrelse	mailadresser	tlf.
<i>Formand:</i>	Kjeld Nielsen, Parketten 31, 2.mf., 8362 Hørning	ikn@parketten.dk	86 92 22 84 60 24 22 84
<i>Kasserer:</i>	Karl Otto Frost, Parketten 23, 1.th., 8362 Hørning	kokfrost@gmail.com	20 23 94 34
<i>Øvr. Medlemmer:</i>	Peter Mortensen, Ersholtvej 3, Nr. Vissing, 8660 Skb.	veng@museumskanderborg.dk	21 49 99 33
	Bodil Sørensen, Æblehaven 29, 8362 Hørning	BOFS50@gmail.com	86 92 30 41
	Svend Kannegaard Olsen, Højgårdsvej 15, 8362 Hørning	annaogsvend@outlook.dk	30 48 35 42
	Flemming Schreiber Pedersen, Hårby Bygade 15, 8660 Skb.	schreiber.moos@gmail.com	86 52 58 10
	Ester Huusmann, Stabelvej 4, Hårby, 8660 Skb.	huus2002@yahoo.dk	86 95 02 81
<i>Redaktion og layout:</i>	Erna Bachmann, Ryvejen 43, Hårby, 8660 Skb.	8660ryvejen43@gmail.com	61 76 10 44
<i>Suppleanter:</i>	Bente Skovlund Borbjerg, Randersvej 98, Jeksen, 8362 Hørning	benteskovlundb@gmail.com	50 81 65 25
	Egil Jørgensen, Hårby Bygade 9D, 8660 Skb.	egil.joergensen@gmail.com	30 55 88 21
	Henry Mikkelsen, Nyvangsvej 18B, 8362 Hørning	Henrymikkelsen@ymal.com	29 64 37 38